

УДК 378: 303.01

СИСТЕМА ОСВІТИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

М. В. Штогрин

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

e-mail: marianastohryn@ukr.net

Як свідчить світовий досвід державного управління освітою, спектр різноманітності стратегій його реформування з метою вдосконалення прозорості й підзвітності об'єднується у таких головних напрямках: створення і підтримка регулятивних систем (механізмів державного управління) розвитку освіти; поліпшення потенціалу управлінських кадрів і заохочення їх до збільшення відповідальності, інформатизація (“електронне урядування”). Для отримання адекватної моделі державного управління потрібно зібрати якомога повнішу інформацію про його об'єкт. Евристичною для такого дослідження є, на наш погляд, схема-алгоритм аналізу впровадження реформ, яку використовувала програма PHARE, спрямована на підготовку до вступу постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи до ЄС [1].

Щодо аналізу розвитку системи освіти ця схема-алгоритм має такі виміри:

Законодавство. В Україні за роки незалежності в основному вже сформована самостійна галузь законодавства – освітянська, яка регулює суспільні відносини у сфері освіти України. Спостерігається зростаючий розрив між освітніми реаліями та їх законодавчим підґрунтям. У зв'язку з цим постала гостра потреба кодифікації неузгодженого та суперечливого українського законодавства в галузі освіти шляхом розроблення та ухвалення Освітнього кодексу України. Спостерігається зростаючий розрив між освітніми реаліями та їх законодавчим підґрунтям [2]. У зв'язку з цим постала гостра потреба кодифікації неузгодженого та суперечливого українського законодавства в галузі освіти шляхом розроблення та ухвалення Освітнього кодексу України.

Інституції. Державна національна програма “Освіта” ще в 1993 р. у розд. “Управління освітою” [2, с. 52–54]. окреслила завдання зі створення в Україні “нової системи управління освітою” і фактично подала тезаурус державного управління освітою. Основні інституційні проблеми державного управління сферою загальної середньої освіти: 1) занадто велика концентрація влади в МОН України відповідно до переліку повноважень МОН України згідно із Законом України “Про освіту”, що суперечить проголошеним намірам щодо утвердження державно-громадської системи управління освітою; 1) дублювання функцій МОН України і функцій місцевих та регіональних органів влади; нижчестоящі органи виконавчої влади фактично дублюють функції органів управління, розташованих вище. Проте така ієрархічна субординація без функціонального розподілу відповідальності призводить до того, що районні відділи освіти не в змозі забезпечити нормальну роботу галузі; 1) невизначений у Законі України “Про освіту” горизонтальний розподіл повноважень і функцій між різними відомствами; 1) проблематичність координації між діями цих

відомств за такої кількості “управлінських надбудов”; І велика кількість зобов’язань органів місцевої влади, які за існуючого розподілу повноважень залишаються без відповідних організаційних ресурсів; І районні відділи освіти “не займаються питаннями розвитку освіти, і не є організаторами горизонтальної комунікації. Вони не здатні забезпечити збір даних та аналіз проблем освіти у своєму районі, налагодити взаємодію між школами, між школою і громадою, між школами і органами (та різними гілками) влади і місцевого самоврядування” [3].

Інфраструктура. За роки незалежності не вдалося сформувати оптимальну мережу загальноосвітніх закладів та її інфраструктуру, яка була б адекватною до соціально-економічних умов розвитку тієї чи іншої території. Демографічний спад загострив проблему мережевої ефективності, оскільки система закладів не зазнала необхідної оптимізації [4].

Фінансування. Підсумки першого кварталу 2016 року щодо фінансування закладів освіти показують недосконалість впровадженої Бюджетним Кодексом України та Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” зміни системи фінансування [4].

Організаційне навчання. Проблема забезпечення якості освіти – це найгостріше невирішене питання вітчизняної вищої школи після двох десятиріч реформування в умовах незалежності України і одночасно головний пріоритет модернізації на сучасному етапі та на перспективу [5]. Проблему якості висвітлюють і висувають на порядок денний стрімка європейська інтеграція та всеохоплююча світова глобалізація [6]. Нинішній стан у країні такий, що майже всі її громадяни отримують повну загальну середню освіту і широкий доступ до вищої школи, а відтак Україна – світовий лідер за кількістю студентів та вищих навчальних закладів [7].

Підсумовуючи можна сказати, що з огляду на кількісні показники в освіті наша країна вважається досить респектабельною. Натомість економічні досягнення невтішні, продуктивність праці в кілька разів гірша, ніж у прогресивних країнах, тривалість життя теж низька, не говорячи про її якість, через зростання захворюваності й смертності населення.

Список використаних джерел:

Secondary Education Systems in PHARE Countries: survey and project proposals. – OECD, EC, Paris, 2006. – 126 p.

Жиляєв І. Б. Особливості сучасного правового забезпечення модернізації освіти України / І. Б. Жиляєв // Віче. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1304/>.

Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 1993 р. № 896. – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.

Проблеми і перспективи розвитку середньої освіти в Україні / О. В. Коловіцкова, Ю. В. Луковенко, В. А. Нікітін та ін. – К. : Видавн. дім А.С.С.,

2004. – 64 с.

<http://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/8105/>

Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні : монографія / Ж. В. Таланова. – К. : Міленіум, 2010. – 476 с.

Focus on Higher Education in Europe: The Impact of the Bologna Process / European Commission. – Режим доступу : [http:// www.eurydice.org](http://www.eurydice.org).